దండారి

దండారిల దీపావళికి బూసిమెట్టకెల్లి గుసాడేలు వస్తరంట గదా- ఇంక దీపావళి రెండు రోజులే వుంది, ఆల్లకుపెట్టేందుకు యింట్ల గింజల్లేవు - ఏం జెయ్యాలె? మేటి గూడు గోండు పటేళ్ కీటనాక మాన్యు భార్య రాంబాయి భర్త నడిగింది.

దసరా నుండి దీపావళి తరవాత కొన్ని రోజుల వరకూ వున్న కాలాన్ని గోండులు దండారి అంటారు. దండారి పండుగల కాలంలో పను లేమీ చెయ్యరు. నాట్యాధి దేవత ఎత్మాసూర్ పెన్‌కు పూజచేసి పొరుగూళ్ల నుంచీ వచ్చే గుసాడీలకు మర్యాద చేయాలి. ఆ మర్యాదలు కూడా సంప్రదాయికంగా ఎవరింట్లో 'పారా', 'తుర్బులి', 'దప్పు' (మృదంగ విశేషాలు)లు వుంటాయో వారే చేయాలి.

ప్రతివూళ్లో కొందరు గోండులు దండారి సమయంలో దీక్ష తీసుకుని, గోచి లేక లుంగీ లాంటి బట్ట తప్ప మరే ఆచ్ఛాదనా వుంచుకోరు. వళ్లంతా భస్మం రాసుకుని తలకు నెమలి యీకలకిరీటం పెట్టుకుంటారు. దీక్షా సమయంలో మహోవిష్ఠగా వుండటమేగాక స్నానం చేయటం, కాలకృత్యాదులు తీర్చుకున్న తరువాత దేహాన్ని శుభ్రం చేయడం కూడా చెయ్యరు. వీళ్లని గుసాడీలంటారు. దండారి కాలంలో వీళ్లకు దైవత్వం ఆపాదించబడుతుంది. గుసాడీల తల్లిదండ్రులు కూడా గుసాడీలకు పాదాభివందనం చేస్తారు.

కొరమేరి గ్రామం నుంచి ఐదు కిలోమీటర్ల దూరం లో అడవి మధ్యలో వున్న మేటిగూడ గ్రామంలో వలభై గోండు కుటుంబాలున్నాయి. దినవెచ్చాలమ్మే కొట్టు కూరగాయలు కూడా మేటిగూడలో లేవు. దేనికైనా కొరమేరి రావలసిందే. ఈ గ్రామ గోండులకు పటేలు (పెద్ద) పాతికేళ్ల వయస్సున్న కోటనాక మాన్యు - మాన్యు యింట్లో తరతరాలుగా తుర్బులి, పారా, గఫా లున్నాయి. గుసాడీలకైనా, పొరుగూరి నుంచి వచ్చే ఎవరికైనా ఆతిధ్యం పటేలింట్లోనే - కాలగతిలో వున్న భూమి కాస్తా గిరిజనేతరుల పాలైనా యీమర్యాదల భారం మాత్రం మిగిలిపోయింది. మామూలుగా ధాన్యం పుష్కలంగా వుండవలసిన దండారి కాలంలో దారిద్ర్యం. ఈ ఏడాది గుసాడీలు వస్తున్నారు. దైవ సమానులైన వారికేం పెట్టాలి!

"ధాన్యం లేకపోతే యాడికన్నా ఎల్లి అడుక్కు రావాలె - గుసాడీలను రావొద్దని సెప్తామా' అన్నాడు మాన్యు భార్యతో!

"ఎపార్కాడుతావ్? ఉట్నూరుకు పోయి పీవో సాబ్ (పి.ఓ. ప్రాజెక్ట్ ఆఫీసరు ఐటిడిఏ) ను అడగరాదూ - యిస్తడేమో?"

"మంచి గుంది. పీవో సాబ్ మనకు పెన్ సర్కా (దేముడిలాగా) వున్నా, గుసాడీలొస్తే ధాన్యం, లగ్గమైతే కట్నం యిస్తడా- అడుగుడు మంచి గుంటదా" అని భార్యకు చెప్పాడు కానీ, ధాన్యం ఎక్కణ్ణుంచి తేవాలో మాన్యుకు బోధపడలేదు. ఎవర్నడుగుదామన్నా అందరిళ్లల్లో విషపు దుంపలే వున్నాయి. గంటలు గంటలు వుడికితేగానీ వాటి విషం పోదు. విషంతోపాటు రుచి కూడా పోతుంది. ఆ దుంపలే పండుగ రోజు కూడా గుసాడీలకు పెట్టడమా - దీపావళి యింక మూడు రోజులే వుంది. దండారి కాలంలో వూరికొచ్చిన గుసాడీలకు యింత తిండి పెట్టలేకపోతే గోండు పటేల్ గిరీ ఎందుకు ఎంత నామోషి!

కొరామేరి, వుట్నూర్‌ల మధ్య నుండే జైనూరు పెద్దవూరు. నాలుగైదు దుకాణాలున్నాయి. బియ్యం, జొన్నలు, మొక్కజొన్న- ఉ- ఏ ధాన్యం కావాలంటే ఆ ధాన్యం ఎంత కావాలన్నా - నాలుగైదు బస్తాలైనా సరే దొరుకుతుంది. తనకు నాలుగైదుసార్లు ధాన్యం ఎరువిచ్చిన మహ్మద్ కుద్దూ నడిగి జూస్తే...

"రాంబాయి, యిదో నేను జైనూరు పోతుండా - ఆడు న్నాడు గదా తురక సేటు - అణ్ణడిగి జూస్త - యిస్తడేమో" అని తలపాగా చుట్టుకుని చేతిలో ఖాళీ సంచీ, చేతి కర్ర తీసుకుని కాలినడకన జైనూరు బయల్దేరాడు. సుమారు యిరవై మైళ్ళ దూరం.మధ్యలో కొరమేరి పాన్‌శేలా (కిళ్లీకొట్టు) దగ్గర బస్సయితే వుంది గానీ ఛార్జీలకు డబ్బుల్లేవు. వున్నా ఆ డబ్బుతో చక్కర కొండి గుసాడీలకు మిఠాయి చేయొచ్చు.

సాయంకాలానికి జైనూరు చేరేసరికి, సేటు అప్పటికే ఆదిలాబాదు వెళ్లాడని తెలిసింది. ఉదయాన్నే ఫస్టు బస్సు కొస్తాడంట. ఫస్టు బస్సు వచ్చేసరికి ఎనిమిద వుతుంది. మళ్ళీ మేటిగూడ వెళ్లి రావడం అసాధ్యం. ఉసూరుమనుకుంటూ సేటు దుకాణం ముందు వరండాలో తలపాగా విప్పి పరచుకుని పడుకున్నాడు. మార్లవాయి గ్రామం నుంచీ కనకా హన్మమాస్టర్ తాలూకు వాళ్ళ బళ్లల్లో రావడం గుసాడీలకు పెట్టడానికి ధాన్యం సరుకులు వేరే దుకాణాల్లో కొనుక్కుపోవడం గమనిస్తూనే వున్నాడు. హన్మ మాస్టర్ కేం వున్నవాడు ఆస్తి అలాగే నిలుపుకొన్నాడు. కష్టాలన్నీ తనలాంటి వారికే.

రాత్రి ఎముకలు కొరికేసే చలి. కప్పుకోడానికి గొంగళి తెచ్చుకునుంటే బావుండేది. పరచిన తలపాగా గుడ్డ తీసి, విదిల్చి నేలమీద పడుకుని ఆ గుడ్డ దుప్పటిగా కప్పుకున్నాడు. మగత నిద్ర.... ...

దీపావళి రోజున గుసాడీలు యింటికొచ్చినట్టు వాళ్ళకు తను భోజనం పెట్టలేకపోయినట్టు, 'గుసాడీలకు యింత కబళం పెట్టలేని నువ్వేం పటేలువని' వాళ్ళు నిలదీసి అడిగినట్టు ఎత్మాసూర్ పేన్ దేవతశపించినట్టు, పెర్సాపేన్(పెద్ద దేముడు), ఆకిపేన్ (గ్రామ దేవత) తన వూరి నుంచి వెళ్లిపోయినట్టు భయంకరమైన కల.

"కూలీ చేసైనా గుసాడీలకు కిలాయిస్తను - శాపం పెట్టొద్దమ్మా" అని గట్టిగా అరచి లేచి కూచున్నడు. నిర్మానుష్యంగా వున్న జైనూరు రోడ్లు, దూరంగా నక్కల అరుపులు తప్ప మరేతోడూ లేరు.

ఉన్న కాస్తా నిద్ర పోయింది.

దుప్పటి చుట్టుకుని గొంతుకూర్చున్నాడు.

రాంబాయి నిద్రపోతుంటుందా- పెళ్లయినా రెండేళ్ల వరకూ కూడా రవికె వేసుకునేది లేదు. ఏదలాపురం (ఆదిలాబాద్)లో ఆడాళ్లను చూసి తానే నేర్పాడు. వేసుకోవడం ఆరంభించి రెండేళ్లయినా యింకా అల వాటు కాలేదు. ఇప్పటికే యింట్లో వేసుకోదు. నిద్రలో రొమ్ము మీద చీర కూడా వుండదు. ఈ వూహ రాగానే మాన్యు వళ్ళు వేడెక్కింది. కాళ్లు బిగుసుకున్నాయి. కోరికను నొక్కిపడుతూ-

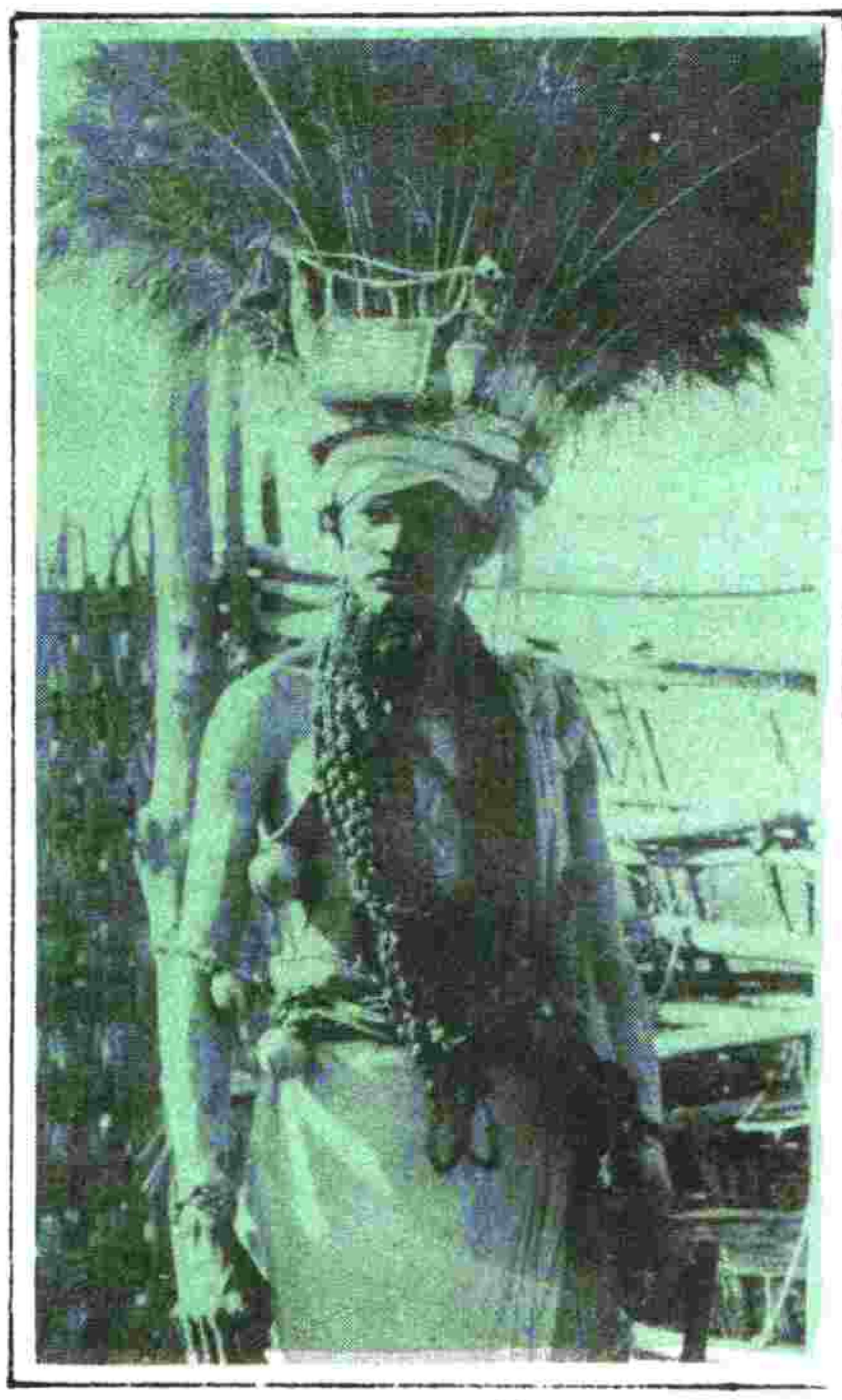

అంతలో తెల్లవారింది.

ఎదురుగా మార్వాడ్‌సేటు హోటల్ తెరచి పొయ్యి మీద పాలు, టీ కాసే హడావుడి మాన్యును వాస్తవ ప్రపంచంలోకి తెచ్చింది. గుబాళిస్తున్న చాయ్ వాసన నోరూరిస్తోంది. పైసల్లేనప్పుడు వచ్చే ఆకలి కంటే నరకం వుండద నుకున్నాడు.

పోచంలొద్ది స్కూలు టీచర్లు చాయ్‌కోసం అంత దూరం నడిచి వచ్చి ఒక్కొక్కరూ రెండు మూడు కప్పులు తాగుతున్నారు. ఏదలాపురంలో కొత్త మరాఠీ సినిమా వచ్చిందట. దాని కథ ఒకడు మిగలిన వాళ్ళకు చెపుతున్నాడు. దీపావళి రోజు ఏదలాపురం పోయి ఆ సినిమా చూద్దామని అందరూ అక్కడికక్కడే నిశ్చయించుకున్నారు.

పైసలు తర్వాత యిస్తానంటే మార్వాడ్ సేట్ చాయ్ పోస్తాడా? ఇవ్వనంటే ఎంత అవమానం. ఛ ఆలోచన ఎందుకొచ్చింది. రాజగోండు చాయ్ కోసం ఎందుకు ముష్టెత్తాలి?

బారెడు పొద్దెక్కగానే ఆదిలాబాదు బస్సు విసుగ్గా

వచ్చింది. మాన్యుకు కన్నుల పండుగ చేస్తూ కుద్దూస్ సేటు బస్సు దిగాడు - బస్సు దిగి యింట్లోకి వెళ్లబోతుండగా మాన్యుఅభివాదం చేశాడు "రామ్ రామ్ సేఠ్ - నిన్నటి సంది యింత జార్ చేస్తుండ నీకోసం"

"గట్టనా - ఏంపని - జర్రాగు మొగంగిట్ట కడుక్కొనొస్త- ఇత్మినాన్ గా మాట్లాడొచ్చు" అని యింట్లోకి వెళ్లి ముస్తాబయి రెండు గంటల తరువాత చేతిలో పొగలు కక్కుతున్న టీ కప్పుతో దుకాణంలో కొచ్చాడు కుద్దూస్ సేటు.

'ఏం పటేలా - ఏంది కత - జెప్పు - మీ కాడ యిప్పుడు దండారి గదా - తినేటందుకు ఏమైనా దెచ్చినవా' అనడిగాడు సేటు

"తినేటానికి లేకగదా రేపు పండుగంటే జైనూరు వచ్చింది. ఈ దీపావలికి బూసిమెట్ట గుసాడీలు మావూరు వస్తరంట - నీ కెరికే గదా పారా, తుర్బులి, దప్పు మాయింట్ల వున్నాయి. మస్తు పీడీ (తూలు)ల కించి అన్నం గిట్ట మాయింట్లోనే - పెట్టక పోతే ఎత్మాసూర్ పెన్ నారాజవుతుంది. నాకు యీసారికి బస్తా జొన్నలు కావాలె సేటయ - మిత్తి (వడ్డీ) ఎంత చెప్తే అంతిస్తా - పండినంక మొత్తం వాపసు జేస్తా' అన్నాడు మాన్యు.

'మీ గోండోళ్లకు పనిబడితె యింత మంచిగా వస్తరు - లేకపోతే మాట యింటరా - ఈ ఫసలీల పంటల్లేవు గద మనతాలూ కాల. నువుగెట్ల వాపసు చేస్తవయ్యా -

ఫణికుమార్

ఇది జరిగే పనా'

'గట్టనద్దు సేటూ - ఇస్తవంటే యిస్త - వున్న జమీను నీకు అమ్మయినా యిస్తా, గోండోడు మాట తప్పింది చూసినవా గెప్పుడైనా'

'పటేలా - నీ జాతి కిలాఫ్ మాట్లాడతానని కోవద్దు. ఈరోజు నాకు జమీనమ్ముతావు - రేపు పీవోసాబ్ దగ్గర కేసు పెడతావ్ - ఆ పీవో సాబ్ గోండోళ్ళ మాట తప్ప మామాట ఎవరి మాట యినడు. ఈ తరీకల నువ్వు వాపసు యిచ్చుట జరగని పని - జరిగే పని చెప్తా - యిను. బస్తా జొన్నలు కావాలె గదా - గిట్లనో యిస్తా.

ఏదలాపురాల నా యిల్లుంది జూడు. దాని మిద్దె ఏసుడుకు కట్టె కావాలె. మీ యింటె ఎనకంతా అడివే గదా - పదిటేకు దూలాలు తోలిచ్చు - నీలెక్కా నాలెక్కా కతం' తన మనసులో కోరిక బయట పెట్టాడు కుద్దూస్ సేట్-

ఛెళ్లుమని చెంపదెబ్బ తిన్నట్టు ఎగిరి పడి 'సేటూ- నా ముంకిన్ (సాధ్యంకాని) పనులు చెప్పొద్దు. జంగ్లా తోళ్లు (ఫారెస్టు డిపార్ట్‌మెంట్) కేసులు పెడతారు. యిండ్లు పీకుతారు. తెలిస్తే. మొన్న పీవో సాబ్ కూడా జంగలేమో కట్టె కొట్టద్దన్నాడు. నేను కొడ్తే మంచి గుంటుందా' అన్నాడు మాన్యు.

'నీ మర్జీ బిడ్డా - పీవో సాబ్ మాటిను - మంచిదే మళ్లా ఎత్మాసూర్ పెన్ మాయింటుంటో జరసూడు నేనైతే కట్టెలేకుండా జొన్నలివ్వ' - అని యింట్లోకి వెళ్లి పోయాడు కుద్దూస్ సేటు.

ఫారెస్టు వాళ్ల భయమూ, పీవో గారు ఏమనుకుం టారోనన్న సందేహమూ నకవైపు, ఆకలితో వెళ్ళి పోతున్న గుసాడీలు, శాపమిస్తున్న ఏత్మాసూర్ పేన్, తన యిల్లు వదలి వెళ్లిపోతున్న తుర్బులి, పారా, దప్పు మృదంగాలు మరొక వైపు ఘర్షణ పడుతున్నాయి.

ఏత్మాసూర్ పేన్ బృందం గెలిచింది.

ఒక నిశ్చయానికి వచ్చి సేటుని పిలిచాడు. ఎందుకు పిలిచావన్నట్టు చూసిన సేటుతో 'సరే సేటూ, జొన్న లియ్యి - యిదో సంచీ' అన్నాడు.

సేటు సంచీ తిరిగి యిస్తూ 'నీకు ఫికర్ ఎందుకు పటేలా - నేనిస్తానన్న గద - ముందు కట్టె కొట్టు రాత్రికి కౌరమేరి దక్క బండ్లో తీస్కరా - కౌరమేరిలో నా ట్రాక్టర్ వుంటుంది. దాన్ల కట్టెలోడేచెయ్. జొన్నలు కూడా దాంట్లనే వుంటాయి. తీస్కపో - సమ జయిందా' అనడిగాడు. రాజగోండు మాటకూడా నమ్మని రోజులొచ్చాయి గదా అని బాధగా ఖాళీ సంచీ తీసుకుని వడిగా మేడిగూడ వైపు నడక సాగించాడు. ఊరు చేరే సరికి యింకా మూడుగంటల పొద్దుంది. రాంబాయి పెట్టిన దుంపలు పుల్లిపాయుతో నంజుకుని తింటూ విషయమంతా వివరించాడు. సేటు ప్రవర్తనకు రాంబాయి తనలాగే ఆశ్చర్యపోతుందను కున్నాడు కానీ రాంబాయి ఏమీ ఆశ్చర్య పోలేదు. సేటు అడిగిందాంట్లో తప్పు కూడా కనిపించలేదామెకు.

జంగల్ మనది. మనం అంల పుట్టి పెరిగినం - నాలుగైదు టేకు చెట్లు కాడితే ఏం తప్పు' అనడిగింది.

మాన్యు నిసుగ్గా 'నీకు తెలుస్త లేదు - మొన్న పీవో సాబ్ ఏం చెప్పిండు? ఒక టేకు చెట్టు ఎన్నో వేల రూపాయలవుతుందని చెప్పిండు. సేటుకు పది దూలాలు కావాలంట. బస్తా జొన్నలు యిస్తడంట- బస్తా జొన్నలు సౌరుప్యాకంటే తక్కువ ఎరికేనా?' అన్నాడు.

రాంబాయి కోపంగా 'సందిగట్ల మాట్లాడతావే - టేకు చెట్టు వేల రూపాయిలు పెట్టి నువ్వు కొన్నావా - పీవో సాబ్ కొన్నాడా - ఇంటెనక వుండే చెట్టది. గట్లాంటి చెట్లు ఎన్ని లక్షలున్నాయ్ జంగలేల? పేటైతే జొన్నలు పండించడగద - ఎక్కడో పైసలిచ్చి కొన్నాడు గదా- నీకు సమజైతలేదా' అంది.

"నీకు నేను చెప్పేది తెలుస్తలేదు - నువ్వుదు పేయద్దు" అని కొప్పడి భోజనం ముగించుకుని వూర్లో కెళ్లాడు మాన్యు. నదుగురిని పోగుచేసి అడవి కొన్ని గంటల తరువాతసేటుకు యివ్వవలసిన దానికంటే నాలుగైదు చెట్లు ఎక్కువే కొట్టారు. మళ్లీ అవసరం రావొచ్చు అనుకుంటూ ఎక్కువగా కొట్టిన చెట్లు అక్కడే వుంచి సేటు కివ్వవలసినని బండ్లలో కెక్కిం చారు.

"ఇదంతా పచ్చి కట్టె గదా - దీన్ని ఎండబెట్టి మిల్లుకు తోలాలే - మిల్లు జైనూరులో లేదు - ఉట్నూరుకో, జన్నారంకో బోవాలె సేటు యినన్నీ చేస్తంటే జంగ్లాలోళ్ళు పట్టుకోరా' అని వాళ్ళలో ఒకడడిగాడు.

'గవన్నీ మనకెందుకు భాయి -

అంటూ మాన్యు తన బండిని కౌరామేరి వైపు నడిపిం చాడు. ఆ బండి వెనక యింక మూడు బళ్ళు.

రాత్రి చల్లగా వుంది. పడిన శ్రమంతా మరచి బళ్లలో నిద్రపోయారు. దారెరిగిన ఎడ్లు నమ్మకంగా కౌరామేరి వేపు సాగుతున్నాయి. బరువుగా వుండడం మూలంగా రెండుగంటల తరువాత గాని కౌరామేరి పొలిమేరలకు చేరలేదు. కౌరామేరి అంతదూరంలో వుండగానే ట్రాక్టర్‌లో వచ్చిన సేటు కొడుకు బషీర్, మరి నలుగురు బళ్ళాపి మాన్యును నిద్రలేపారు ' ఏం పటేలా నిద్రపోతుండావా - నేను లేపక పోతే పోలీస్ ఠానాలో జగాయించేడోల్లు నిన్ను' అని నవ్వాడు బషీరు.

బళ్ళు ఆపి, ఎడ్లను కట్టెయ్యగానే మాన్యు అతని మిత్రుల చేతే లోడింగ్ చేయించాడు. జైనూరు వెళ్ళి వచ్చి, చెట్లు కొట్టి, లోడింగ్ చేయడంతో మాన్యు అవయవాలేవీ స్వాధీనంలో లేవు. మాన్యుతో వచ్చిన గోండు యువకుల పరిస్థితి కూడా దాదాపు అట్లాగే వుంది.

లోడింగ్ పూర్తయింతర్వాత ట్రాక్టర్‌కు అటువైపున్న జొన్నల బస్తా చూపించి బషీరు "గోండాయినా, అది నీకే - అందరికీ రేపు దావత్ చేస్తావంటగదా - నన్నూ రమ్మంటవా - నాకైతే ముర్గీ కావాలె" అని పెద్దగా నవ్వాడు.

బషీర్ మాటల్లోని ఎగతాళి అర్థం కాలేదు మాన్యు కు. అతనికి కనపడుతోందల్లా జొన్నల బస్తా మాత్రమే. అర్జునునికి చెట్టుమీద పిట్టలాగ. బషీర్‌కు నమ స్కరించి 'మీ పున్నెమా అని గుసాడీలకు రేపు అన్నం పెడుతున్నా సేటూ ' రామ్‌రామ్" అన్నాడు కృతజ్ఞత తో.

బస్తాను బండిలో వేసుకుని అర్ధరాత్రి దాటిం తర్వాత యిల్లు చేరుకున్నాడు. రాంబాయిని నిద్రలేపి చూపు దామా అనిపించింది ఒక్కక్షణం. అది నిద్రపోతోంది. మళ్లీ కోడి కూసే ముందే లేస్తుంది. పైగా రేపు దీపావళి. గుసాడీలకు అన్నం వండాలె. నిద్రపోనీ.

ఒకసారి కావిలించుకుని ముద్దుపెట్టుకుంటే కేవలం ముద్దు పెట్టుకుని ఆపేస్తాడాతను? అప్పుడైనా నిద్రలేస్తుంది కదా - ఉహూ వద్దు పడుకోనీ ఇవన్నీ రేపు రాత్రి - నిశ్శాంతిగా - హాయిగా - ఇంటి ముందు

పందిరికింద పడుకున్నాడు. పడుకున్నాడో లేదో వి(దపట్టేసింది. రాంబాయి కుదిపి కుదిపి లేపే వరకూ మెలకువ రాలేదు.

"మావా, లెయ్‌వా - గుసాడీలు వస్తరు - ఇంత జావ్‌ు చెయ్యాలె" అంది రాంబాయి.

రాంబాయి చెయ్యి పట్టుకుని నిమురుతూ "లేస్తగానీ జొన్నలు చూసినవా" అనడిగాడు.

రాంబాయి ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతూ మామ్య మదురు నిమురుతూ 'చూసినా నువ్ తెస్తవని వాకెరికే' అంది అలా అన్నప్పుడు భర్త (ప్రయోజకత్వంలో అచంచల విశ్వాసం కనిపించింది ఆమె మొహంలో.

ఆ క్షణంలో మామ్య మూడు లోకాలకు అధిపతి - సర్వ శక్తిమంతుడు సర్వ వ్యాపి - సార్వభౌముడు - పేర్సాపేన్ - పక్క మీంచి లేచి స్నానాది కాలు పూర్తి చేసుకోగానే బూసి మెట్ట గుసాడీలు వస్తున్నారని కబు రొచ్చింది. ఊరంతా ఎదురేగి వెళ్లారు. అందరికంటే ముందు కోటవాక మామ్య పటేల్, ఆయన కుటుంబం - గుసాడీలకు రావ్‌ురావ్‌ు చెప్పి పాదాలు కడిగారు. సగౌరవంగా మామ్యపటేల్ యింటికి తెచ్చి నులక మంచాలపై కూచోపెట్టారు.

సం(ప్రదాయకంగా (గ్రామ పటేలుకు, గుసాడీ అతిథులకు మధ్య జరగవలసిన కుశల (ప్రశ్నాదికాలు పద్ధతిగా జరిపారు.

ముందు మామ్యపటేల్ కుశలమడిగాడు.

"రావ్‌ురావ్‌ు, సందీర్ చౌకటే మాన్తిత్ - రావ్‌ు రావ్‌ు అందరూ కులాసాయేనా?"

"మారిమియార్ చౌకడ్ మాన్తిత్ - అమ్మాయిలూ, అబ్బాయిలూ అందరూ కులాసాయేనా!"

బూసి మెట్ట గుసాడీలు జవాబుగా

"రావ్‌ురావ్‌ు సందీర్ చౌకడ్ - రావ్‌ు రావ్‌ు, అందరూ కులాసాయే మాన్తోవ్‌ు - "

"మారి మియార్ చౌకడ్ మాన్తేర్ (పిల్లలందరూ కులాసాయే)"

మళ్ళీ మామ్య (ప్రశ్న:

"బాయ్ బాయేలా చాకడ్ మాన్తిత్"

(మీ అందరి) అమ్మా, నాన్న కులాసాయేనా

బూసి మెట్ట గుసాడీల జవాబు:

"మయోత్ సందీర్ మారి మియార్, బాబల్ బాయే చౌకడ్ మాన్తోయ్"

మేమందరూ - పిల్లలూ, తల్లిదం(డులూ కులాసాయే-

ఈ లాంఛనాలు గుసాడీలు వెళ్లే (ప్రతివూళ్లో జరుగుతాయి. ఇవి పూర్తయిం తర్వాతే గుసాడీల నృత్యం. ఊళ్లో అందరూ, అన్ని వయస్సుల వారూ గుసాడీలకు పాదాభివందనం చేశారు. వారిరాకతో మామ్య యిల్లు, వూరు పవి(త్ర మయ్యాయని, వారు తృప్తిగా భోంచేసి వెళితే వారి ఆశీర్వాద ఫలంగా బాగా వర్షాలు పడి పుష్కలంగా జొన్నలు పండుతాయనీ ఒకరితో ఒకరు చెప్పకుని సంతోష పడుతున్నారు.

రాంబాయి వంటలో మునిగిపోయింది.

ఊరిమధ్యలో శు(భం చేసి ముగ్గులు వేసిన విశాలమైన స్థలానికి గుసాడీలను తీసుకెళ్లాడు మామ్య. తన ఇంట్లోంచి తర్పులి, దప్మా, పారా కూడా తెచ్చాడు. ఆ స్థలంలో ఒక చివర చిదుగులు పేర్చి, మంట పేర్చి ఈ తోలు వాద్యాలన్నిటినీ వేడిచేసి శృతి సరిచేసుకున్నారు. ఒక గుసాడీ 'మన గోండోల్లమైతే ఎత్మాసూర్ పేన్ పూడ చేస్తాం - ఏదలాపురంల ఏం జేస్తరో ఎరికేనా - పటాకాలు కాలుస్తారు - ధాం ధాం అంటాయ్' అన్నాడు.

'పటాకాలంటే ఏంది' అనడిగాడు వూళ్లో వృద్ధ ఒకతను.

'పటాకాలంటే లోపట మందుంటది - పైన బత్తి వుంటది - ఎలిగిస్తే ధాం అంటది - మస్తు పైసలయితది' అన్నాడు గుసాడీ -

'పైసలు పెట్టి ధాంధాం అని కాల్చుడు ఎందుకు - ఆళ్లకు పైసలెక్కువున్నాయ్యా' అడిగాడు వృద్ధు.!

'ఔ' అన్నాడు గుసాడీ-

ఏదలాపురంలో టపాకాయ లు కాల్చే డబ్బులు తగలేసే వారున్నారని తెలిసి మేటి గూడ గోండుల్లో చాలా మంది ఆశ్చర్యపోయారు.

గుసాడీలు తయారయేంతలో మిగతా జనం వెళ్లి భోంచేసి రావచ్చు అని (ప్రకటించాడు మామ్య. అంతలో జీపు శబ్దం వినిపించింది. వెళుతున్న జనం జీపు వస్తున్న చప్పుడు విని ఆగారు. పీవోసాబ్ గాని వస్తున్నాడా అనేడిగాడు ఒక గుసాడి - మామ్య 'పీవో సాబ్ జీప్‌ల ఎందుకొస్తడు? ఆయనక్కాలుంది' అన్నాడు. జీపు దగ్గరవగానే పోల్చుకున్నాడు, "ఇది జంగ్లాతోళ్లది- వురకండి" తను పరుగెత్తుతూ

అంతలో జీపు వేగంగా వారి మధ్యకొచ్చి ఆగింది. ఫారెస్టు డిపార్ట్‌మెంట్ ఫ్లయింగ్ స్క్వాడ్ వాళ్లది అది. అందులోంచి ఫారెస్ట్ ఆఫీసరు దిగి

"అందరూ ఇక్కడే వుండండి - ఎవరూ పారి పోవడానికి (ప్రయత్నించకండి - మిమ్మల్ని ఏమీ అనం"అన్నాడు.

గుసాడీలతోసహా అందరూ భయంభయంగా చూస్తున్నారు ఆయనకేసి

"మీలో కోటవాక మామ్య ఎవరు"అనడిగాడాయన.

మామ్య ముందుకొచ్చి 'నేనే దొరా'' అన్నాడు.

అడవిలో ఆ టేకు చెట్లన్నీ కొట్టింది నువ్వేనా''

'ఔ దొరా''

"నీతో యింకా ఎవరున్నారు"

"ఎవరూ లేరు దొరా - నేనొక్కణ్ణే"

ఆయనతో వున్న గార్డు 'యీడు పెద్ద హీరో సార్ - యిణ్ణి పట్టుకు పోతే అన్నీ తెలుస్తాయి' అన్నాడు.

ఔనన్నట్టు తలూపాడు ఆఫీసరు. తల వూపడం ఆలస్యం మామ్యను జీపెక్కమన్నారు. మామ్య దీనంగా 'దొరా - యీరోజు యిడ్చిపెట్టు యింట్లో గుసాడీలున్నారు. - రేపు పట్కపో'' అని (ప్రార్థించాడు.

గార్డు "రేపొస్తే నువ్వు దొరుకుతావురా - పారిపోవూ - ఊ - ఎక్కు" అని గద్దించాడు.

మామ్య ఎక్కగానే జీపు స్టార్టయింది.

అప్పటికి యీ విషయం తెలిసిన రాంబాయి రొమ్ము బాదుకుంటూ"దొరా - ఆణ్ణి యీరోజు యిడ్చిపెట్టు - ఆణ్ణి యిడ్చిపెట్టకపోతే నన్ను కూడ తీస్కపో'' అని ఏడుస్తూ జీపు వెంట పరుగెత్తింది.

జీపులో గార్డుల మధ్య వున్న మామ్యవు(గుడై పోయాడు. జీపులోంచి తన చేతి క(రను బలంగా రాంబాయి మీదికి విసిరాడు. అది తగిలి రాంబాయి కింద పడ్డది. మరి లేవలేదు.

వేగం పుంజుకుంటున్న జీపులోంచి శివమెత్తినట్టు అరిచాడు మామ్య "ముండా, నిన్ను తీస్కపోతే గుసాడీలకు అన్నం ఎవరు పెడతారే - నేను తురకపేటు కాల్మొక్కిందీ, చెట్లు కొట్టిందీ, జైలుకు పోతఅందీ నిన్ను తీస్కపోయేటందుకా - ఫోయే - ఫో - గుసాడీలకు అన్నం పెట్టు''

దెయ్యం పట్టిన వాడల్లే వూగిపోతున్న మామ్యను బలవంతంగా కూచోబెట్టాడు గార్డు.

జీపు వెళ్ళిపోతూ లేపిన దుమ్ము భూమ్మీద స్పృహ లేకుండా పడున్న రాంబాయినీ, దూరంగా నుంచుని యిదంతా చూస్తున్నా గుసాడీలనూ కప్పేసింది. ●